

URI FERENC

Egy csúrogi asszony élettörténete

16.

Anna legyöngülve az izgalomtól, elbágyadva az éhségtől és a fáradtságtól alig tudott már lépést tartani a csoporttal. Járek meg elég messze volt, nagyon kicsinek látszott az evangélikus templom tornya. A nedves, fagyos januári hideg a csontvelőig hatolt. Anna ilyen hideget még sohasem érzett. Egész testében reszketett.

Járekra 23-án hajnali három órakerkeztek meg a csúrogi magyarok. A láger őrsége, amikor átvette a szenvedőket, nagy lövöldözésbe kezdett. Élvezte az elnyomottak félelmét.

A csúrogi magyarok a szenvedéseik második állomására érkeztek. A templom mellé, a főutca bal oldali házaiba terelték őket. A későbbi hetekben külön utcákba küldték a zsabylai és a mozsori magyarokat. Az embertelen körülményeket különösen a gyerekek sínylették meg. Január 24-én érkeztek meg a csúrogi tanyákon és a gyöngyszigeti tanyákon foglyul ejtett magyarok is. Egész Járekot drótkerítés övezte, és kint őrség felügyelt a rendre. Az első három nap télenségben, éhezésben és tetvéskedésben telt el. Azután kezdtek munkára járni.

Egy szobában harminc-negyven embert helyeztek el. A deszkapadlóra szórt, ledöngölt szalmán aludtak. Só nélküli kukoricakását vagy főtt marharépat kaptak – naponta egyszer.

Anna a szoba bal sarkában kapott helyet. Ha mindenki lefeküdt, akkor nem lehetett köztük járni. Aludni nem nagyon lehetett, mert mindig felsírt valamelyik gyerek, vagy valamelyik beteg jajveszékelt. Anna hajnalban arra ébredt, hogy a fekhelyéről két termetes, kellemetlen szagú nő ki akarja szorítani. Megpróbálta kinyújtani zsidbadt tagjait, mert mindene fájt attól, hogy azok a testes nők rajta feküdtek. A falhoz húzóda kucorgott reggelig. Kint vihar tombolt, majd nagy eső esett. A fagyos szél végigsöpört az utcán, megrázta a csupasz fákat, mintha derékba akarta volna törni őket. Együtt jajgatnak a fák a megkínzottakkal.

Annát éles, görcsös fájdalom kerítette hatalmába időnként, olyan erős és kínzó, hogy elsötétült előtte a világ. Nem látott semmit, csak tűzkarikákat maga körül. A szomszéd szobában haldoklott valaki, egyre halkabb hörgésbe fulladt a jajgatása. A foglyok már tudták, hogy mit jelent ez. Ők már ismerték a halál közeledtét. A hördülések elnyúltak, ritkultak, csendesedtek, tompult a fájdalom. Még egy erős felcsuklás, aztán egy nagyon halk sóhajba vesző, utolsó jaj, utána csend... Kiszenvedett egy fogolytárs!

Annának is behozták dél felé az aznapi egytálételt, egy kopott zománcos lábasban: marharépa-levest kukoricakenyérrel. Hosszú hónapokon át ezen éltek a foglyok. Alig tudott valamit lenyelni belőle. Savanykás ízű, rózsaszínű lötyty volt, zavaros és langyos. Az otthoni mosogatólé mennyivel kellemesebb lett volna annál!

Az élelmezés a táborban gyalázatos és silány volt. Tészta vagy korpaleves, nagyon ritkán zsiszikes bab, állati belekből főzött leves – só nélkül. Egy alkalommal a kukoricakenyérbe műtrágyát tettek só helyett, és ez felnötteknél erős hasmenést, a gyerekeknél halált okozott.

Az egykori német házakban találtak különféle magvakat, elsősorban napraforgót, de megették a búza- és a kukoricaszemeket is. Rosszabb lett a sorsuk, amikor a tábor parancsnoka egy partizán nő lett. Megtiltotta, hogy Temerinből élelmet hordjanak. De nem hagyta azt sem, hogy a német házak kert-

jéből az elvermelt krumplit, zöldséget fölszedjék. A táborparancsnok azt tartotta, hogy akkor lesz több élelem a táborban, ha minden nap éhen hal legalább száz magyar fogoly. Ennek a felfogásnak eredményeként tömegesen haltak meg a kéthónapos, éhes babák, mert anyjuknak elapadt a teje. Kezdetben sokat segítettek a temerini magyarok, sok ember kapott élelmet tőlük, de a parancsnok ez is megtiltotta.

A részeg őrség ordítózásai és lövöldözései rettegésben tartották a foglyokat. Az éheztetés szedte az áldozatait. A halotaskoci minden reggel házról házra járva szedte össze az elhunytakat. A gyerekek egyszer meglesték a temetőben, hogyan nyitották fel a német kriptákat, és oda hordták a mezelenre vetkőztetett hullákat.

Sem szappant, sem mosdóvizet nem kaptak a táborban. A tetvek elviselhetetlenül marták a foglyokat. De a rüh sem hagyta nyugton őket. Voltak olyanok, akik véresre vakarták magukat. Április végén megjelentek a járványos betegségek a táborban. Annának is lüktető, nagy kelés nőtt a hóna alatt. A melle is tele volt gyulladással pattanásokkal. Rettenetes kínok gyötörték. A szoba másik sarkában egy idősebb asszony minden nap térdre omolva, hangosan, szívtepősen zokogott. Nem látott, nem hallott, egyre csak zokogott: – Isten báránya, ki elveszed a világ bűneit, miért hagyod a gyilkosoknak, hogy kínozzák az ártatlanokat. Vedd el már tőlünk a megtelt keserű poharat! – imádkozta.

Őt hónapig tartózkodtak Járekon a foglyok, majd június közepén vonaton Szépligetre (Gajdobra) szállították őket. Ott is egykori német házakban kaptak szállást. Egy házba tizenöt-husz fogoly. A faluban szabadon járhattak. Akik munkaképesek voltak, reggelente jelentkezhettek mezei munkára. A koszt is valamennyire följavult. Közös konyhára jártak a falu központjába, ahol az iskola épületében főztek. Sajnos a csontsovány emberek között továbbra is aratott a halál.

Anna az egyik oldalházban helyezkedett el menyével és unokákkal, a házban ott volt még két ismerős család a valamikori csúrogi szomszédságból.

Július elején Péter meglátogatta a nagyanyját Szépligeten. Egy vasárnap reggel vonattal kereste fel. Az utca elejétől kezdve minden háznál kérdezgette, hol találhatja meg nagyanyját, míg végre az utca közepén rátalált. Egész nap együtt voltak, sok mindenről beszélgettek. Péter anyjáról, Mariskáról még semmilyen hírt nem kapott. Anna megemlítette, hogy őszre valószínűleg szabadon engedik őket. Péter, amikor késő este hazautazott Újvidékre, nem tudott szabadulni a Szépligeten látottaktól. Megjelent előtte a Tisza-parti fehér ház, amely elhagyatottan, üresen állt. A kertet fölverte a gyom, a kerti ösvényt szintén. Elképzelte, hogyan sírnak a Tisza-parti soron az eperfák, amelyeket a megboldogult Pista bátyja ültetett. Úgy érezte, hogy a csúrogi ház is meghalt, hogy minden semmivé lett, amihez kedveseinek valaha is köze volt.

A valóság pedig az, hogy 1945 márciusában Csúrog központjában traktorral lerántották a római katolikus templom tornyát, majd teljesen lebontották, egészen az alapokig. Kellett a téglák a szerb kultúrház építéséhez. Több egykori magyar házat is lebontottak ezért. Többek között Anna Tisza-parti fehér házat is.

Folytatjuk